REFUZUL DE A RECUNOAŞTE ŞI DE A EXECUTA HOTĂRÂRILE ARBITRALE STRĂINE ÎN LUMINA PRACTICII INTERNAŢIONALE ŞI NAŢIONALE

Mădălina LUCA

CZU: 341.63:347.918 madalinaluca330@gmail.com

The article explores challenges in recognizing and enforcing foreign arbitral awards in Moldova. It highlights ambiguities in the enforcement of awards confirming settlements, discrepancies in legislating the incapacity ground for refusing enforcement, and confusion in the application of the suspension of recognition proceedings on the grounds of an annulment request at the seat of arbitration.

În cadrul studiilor de master, am ales ca subiect de cercetare instituția refuzului de a recunoaște și a executa hotărârile arbitrale străine (în continuare *„HAS”*). Deși, legislatorul Republicii Moldova a transpus Convenția de la New York privind recunoașterea sentințelor arbitrale străine (în continuare *„CNY”*), în urma analizei au fost stabilite o serie de lacune.

În primul rând, o primă sarcină este calificarea unor hotărârii ca HAS. Un interes deosebit îl trezește statutul hotărârilor prin care se confirmă tranzacțiile de împăcare încheiate în timpul procesului arbitral. Aceste hotărâri sunt acoperite de CNY, deși nu e prevăzut expres de CNY.

La acest capitol, art. 11 din Codul de executare trezește nelămuriri, deoarece enumeră în calitate de titlu executoriu atât *„f) titlurile executorii emise în baza […] hotărârilor arbitrale străine, recunoscute și încuviințate spre executare pe teritoriul Republicii Moldova; e) titlurile executorii eliberate în temeiul hotărârilor arbitrale;”,* cât și *„k[1]) hotărârile arbitrale prin care se aprobă tranzacțiile;”* [1]. Dacă lit. f) și e) este clară, atunci introducerea lit. k[1]) prin Legea 211/2006, trezește neclarități [2]. Consider că, hotărârile arbitrale prin care se aprobă tranzacțiile, nu trebuie deosebite de hotărârile arbitrale tipice în care se examinează fondul de către tribunal. Fie ele hotărâri arbitrale străine sau naționale, hotărârile arbitrale prin care se confirmă tranzacțiile, asemenea unor hotărâri arbitrale tipice nu reprezintă prin ele însele titluri executorii, deoarece conform art. 30 din Legea 24/2008, art. 28 din Legea 23/2008, art. 33 alin. (4) din Legea 137/2015, odată confirmate de tribunal, tranzacțiile sunt reflectate în hotărârea arbitrală și aceste hotărâri arbitrale urmează a fi executate conform procedurii stabilite pentru hotărârile arbitrale [3-5]. Dacă hotărârea de confirmare a tranzacției este străină aceasta urmează a fi recunoscută conform art. 475[3] alin. (4) Cod de procedură civilă (în continuare „*CPC*”) se emite un titlu de executare care se încadrează la art. 11 lit. f) CE [6]. Dacă hotărârea de confirmare a tranzacției este națională, de

asemenea se va emite un titlu executoriu conform art. 482-486 CPC, care se încadrează în art. 11 lit. e) CE, dar nicidecum în lit. k[1]). Consider neavenită lit. k[1]) din art. 11.

În al doilea rând, un temei de refuz care ridică întrebări este incapacitatea părților de a încheia o convenție de arbitraj.

Art. V (1) (a) CNY stabilește: „ *a) că părțile la convenția amintită în articolului II erau, în virtutea legii aplicabile lor, lovite de o incapacitate […];”*[7]. Pe de altă parte, art. 476 alin. (1) CPC stabilește ca temei: „ *a) una dintre părțile convenției arbitrale nu avea capacitate deplină de exercițiu* (nu este indicat conform cărei legi) *[...]”*. De asemenea, în art. 39 din Legea 24/2008 avem o altă formularea precum că: *„ - în privința uneia din părți [...] a fost instituită o măsură de ocrotire judiciară, iar convenția de arbitraj a fost încheiată fără asistența curatorului sau, după caz, nu a fost încheiată de tutore în numele persoanei ocrotite* (nu este indicat conform cărei legi) *[...]”*.

Formularea actuală a art. 476 alin. (1) lit. a) CPC a apărut ca urmare a Legii 66/2017 prin care a fost exclusă instituția declarării persoanelor fizice incapabile, fără capacitate totală de exercițiu [8]. Anterior, termenul folosit era *„incapacitate”* asemenea celui din CNY. Și art. 39 a fost modificat prin această lege fiind înlocuit termenul de incapacitate cu *„nu avea capacitate deplină de exercițiu”*, precum este actualmente în art. 476, însă, prin Legea 238/2018 art. 39 a mai fost modificat, având formularea actuală care se referă la lipsa unor măsuri de protecție judiciară [9]. Este neclar de ce în 2018 art. 476 CPC nu a fost modificat asemenea art. 39. Într-adevăr actualmente conform legislației RM nu există persoane fizice lipsite total de capacitate de exercițiu însă consider că legislatorul a neglijat faptul că instanțele din RM trebuie să aplice legi străine atunci când analizează capacitatea de încheiere a unei CA de către părți, care pot fi din diferite colțuri ale lumii, inclusiv din state în care persoanele fizice pot fi incapabile. Mai mult, legislatorul prin art. 39, în mod direct exclude din acest temei persoanele juridice, or, asupra lor nu pot fi aplicate măsuri de ocrotire judiciară. Chiar și formularea de la art. 476 alin. (1) în raport cu persoanele juridice trezește neclarități. De exemplu, conform art. 177 alin. (1), (7) CC, în toată perioada când lipsește un administrator, persoana juridică nu are capacitate juridică de exercițiu [10]. Mai mult, art. 476 alin. (1) lit. a) și art. 39 nu stabilește legea în baza căreia se stabilește incapacitatea părților.

În al treilea rând, un aspect interesant este reglementarea art. 476 alin. (7) CPC, care stabilește posibilitatea instanțelor de executare să dispună ***„amânarea sau suspendarea examinării cererii*** *privind recunoașterea și executarea hotărârii arbitrale străine daca aceasta face obiectul unei cereri de desființare sau suspendare a executării silite”* la sediul arbitrajului. Pe de altă parte, art. 39 alin. (2) din Legea 24/2008, stabilește că posibilitatea instanței: *„să amâne statuarea și, la cererea părții care solicită recunoașterea și executarea hotărârii, poate să oblige cealaltă parte să ofere garanțiile corespunzătoare.”*.

Art. 476 alin. (7) CPC folosește atât termenul de amânare, cât și de suspendare, fiind neclar când instanța dispune amânarea și când instanța dispune suspendarea, dacă,

în general, există o diferență între ele. În opinia mea, termenul de amânare este absolut nepotrivit, fiind contrar înțelesului general a instituției amânării dintr-un proces civil clasic. Consider că termenul care trebuie utilizat este suspendarea procesului. O asemenea greșeală trezește întrebări dacă încheierea de amânare sau suspendare poate fi atacată cu recurs, în condițiile în care în procedura generală, încheierea de amânare nu se atacă, dar cea de suspendare se atacă.

În concluzie, din păcate prevederile legale s-au dovedit a conține o serie de lacune generate de folosirea unor termeni care nu corespund cu procedura noastră civilă sau din contra, folosirea unor termeni naționali care determină încălcarea caracterului internațional al prevederilor CNY.

Referințe:

1. Codul de executare al Republicii Moldova: nr. 443 din 24.12.2004. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2010, nr. 214-220 art. 704;
2. Legea pentru modificarea şi completarea unor acte legislative: nr. 211 din 29.07.2016. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2016, nr. 338-341 art. 698;
3. Legea cu privire la arbitrajul comercial internațional: Nr. 24 din 22.02.2008. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2008, nr. 88-89 art. 316;
4. Legea cu privire la arbitraj: nr. 23 din 22.02.2008. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2008, nr. 88-89 art. 314;
5. Legea cu privire la mediere: nr. 137 din 03.07.2015. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2015, nr. 224-233 art. 445;
6. Codul de procedură civilă al Republicii Moldova: nr. 225 din 30.05.2003. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2018, nr. 285-294 art. 436;
7. Convenția de la New York privind recunoașterea și executarea sențințelor arbitrale străine din 10.06.1958;
8. Legea cu privire la modificarea şi completare unor acte legislative: nr. 66 din 13.04.2017. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2017, nr. 171-180 art. 297;
9. Legea pentru modificarea unor acte legislative: nr. 238 din 08.11.2018. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2018, nr. 441-447 art. 709;
10. Codul Civil al Republicii Moldova: nr. 1107 din 06.06.2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2002, nr. 82-86 art.661.

Recomandat
***Elena BELEI**, dr. în drept, conf. univ.*